

Inštitucionálne aspekty zahraničnej politiky – nové trendy v komparatívnej perspektíve

(Informácia o konaní medzinárodnej vedeckej konferencii)

Výskum v oblasti formovania zahraničnej politiky Slovenskej republiky prinášal doteraz odpovede zväčša iba na parciálne témy a sústreďoval sa prevažne na oblasť diplomacie ako jediný relevantný výskumný predmet, čím nedostatočne zohľadňoval úlohu ostatných politických subjektov, ktoré sa rovnako podieľajú na vytváraní koncepčných zahraničnopolitických východísk a ich pretváraní do strategicko-taktických postupov. Potreba skúmania danej problematiky v jej komplexnej podobe sa však ukazuje ako čoraz nevyhnutnejšia, a to nielen v rámci dôkladného poznania vývoja medzinárodného postavenia SR, ale aj z hľadiska všestranného rozvoja politológie ako ešte stále relatívne mladého vedného odboru na Slovensku.

Ústav politických vied SAV preto zaradil do kontextu svojej činnosti v dlhodobej perspektíve práve výskum v oblasti zahraničnopolitickej problematiky, resp. otázky teoretického skúmania zahraničnej politiky SR. V roku 2006 vydal v spolupráci so Spoločnosťou pre strednú a východnú Európu zborník štúdií Transformácia zahraničnopolitických priorít Slovenskej republiky v postintegračnom období, ktoré odzneli na rovnomennom medzinárodnom vedeckom seminári konanom 30. septembra 2005 v Bratislave. Pozornosť v ňom bola venovaná predovšetkým skúmaniu vplyvu európskych štruktúr na realizáciu zahraničnej politiky SR, a to v niekoľkých základných okruhoch. V prvom rade sa zameril na teoretické otázky suverenity a bezpečnosti v procese európskej integrácie a poskytol všeobecný pohľad na európsku integráciu a jej problémy, pričom zdôraznil najmä ich politické, ekonomické a sociálne aspekty. Rovnako sa zaoberal aj otázkami ďalšieho rozširovania EÚ a jej vzťahov smerom navonok, pričom sa nevyhol ani otázke tzv. východnej dimenzie v rozširovaní a činnosti EÚ a nakoniec vyzdvihol aj konkrétne špecifické problémy, s ktorými sa potýka zahraničná politika a medzinárodné vzťahy SR po jej vstupe do EÚ. Vzhľadom na to, že tak seminár, ako aj zborník otvorili množstvo otázok, súvisiacich s uplatňovaním nových pohľadov na zahraničnú politiku SR v období po jej vstupe do EÚ i s otázkami potreby aplikovania nových metodologických postupov pri skúmaní danej problematiky, usporiadatelia sa rozhodli v danom výskume systematicky pokračovať a jeho výsledky prezentovať podobným spôsobom.

V priamej nadväznosti na uvedený seminár a zborník tak ÚPV SAV v spolupráci s Ústavom európskych štúdií a medzinárodných vzťahov Fakulty sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského a Katedrou politológie a európskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre usporiadal v rámci projektu VEGA „Inštitucionálne aspekty zahraničnej politiky SR“ (Komisia VEGA pre vedy historické a vedy o spoločnosti, reg. č. projektu 2/0124/08) 14. decembra 2009 v Bratislave medzinárodnú vedeckú konferenciu „Nové trendy v inštitucionálnom zabezpečení zahraničnej politiky v komparatívnej perspektíve“. Keďže oblasť diplomacie ako dote-

rajší hlavný predmet výskumu sa ukazuje ako nedostatočný, cieľom riešiteľského tímu projektu a následne i konferencie tak bola súhrnná analýza vývoja zahraničnopolitického postavenia SR od jej vzniku, t.j. z retrospektívneho hľadiska a to za súčasnej snahy o naznačenie dlhodobějších trendov vo vývoji predmetnej otázky. Za spomínaný nový metodologický rámec si usporiadatelia zvolili analýzu postojov a interakcií vnútropolitických inštitucionálnych subjektov a ich vplyv na formovanie zahraničnej politiky SR, a to i v komparatívnej perspektíve s inými európskymi štátmi. To znamená, že na konferencii sa prezentoval výskum, ktorý bol zameraný už nielen na rezort diplomacie, ale aj na úlohu ďalších formálnych i neformálnych aktérov, ktorí sa podieľajú na formovaní, resp. realizácii zahraničnej politiky SR. Z hľadiska analýzy formálnych aktérov bola pozornosť zameraná napr. na postoje politických strán, či na otázku, do akej miery funguje v zahraničnej politike SR koordinácia medzi jednotlivými inštitucionálnymi aktérmi štátnej správy. Doterajší fragmetárny charakter výskumu pôsobenia neformálnych aktérov sa usporiadatelia snažili vyplniť aspoň parciálnymi pohľadmi na túto otázku. Cieľom podujatia bola aj diskusia o európskom inštitucionálnom rámci zahraničnej politiky SR a spätný vplyv týchto procesov na udalosti na vnútro politickej scéne s cieľom sformulovať komplexnejší obraz politiky v stredoeurópskom priestore po rozšírení EÚ a NATO v roku 2004.

Konferencia bola rozdelená do dvoch blokov. Prvý blok vyplnili príspevky Norberta Kmet'a (Úloha politických strán v zahraničnej politike SR), Dušana Leška (Spoločná zahraničná bezpečnostná politika EÚ) a Daniela Šmihulu (Malý štát vo svetovej politike). V druhom odzneli príspevky Zuzany Poláčkovej (Úloha národnostných menšín v medzinárodných vzťahoch a zahraničnej politike SR), Jozefa Kissa (Slovensko-maďarské medzištátne vzťahy vo vnútro politickom diskurze), Iriny Mikheyevy (Interpretácia názorov ruského filozofa Alexandra Dugina na súčasnú zahraničnú politiku Ruska), Juraja Marušiaka (Rozdiely medzi inštitucionálnym zabezpečením zahraničnej politiky v Poľsku a na Slovensku), Davida Reichardta (Identifying the Obama's Doctrine: What is it and what are its implications?) a Pavla Usova (Zahraničná politika Bieloruska).

Prezentované referáty i na ne nadväzujúca bohatá diskusia preukázali opodstatnenosť naliehavej potreby implementácie nových prístupov k teoretickému skúmaniu zahraničnopolitických dimenzií SR. Potvrdilo sa, že výskum v oblasti zahraničnej politiky SR a jej medzinárodného postavenia by nemal zotrvať na deskriptívnom základe zoštiehlenom zväčša na oblasť rezortu diplomacie, ale v záujme rozvoja tak predmetnej problematiky, ako aj slovenskej politickej vedy vo všeobecnosti by mal reflektovať na potrebu hľadania odpovedí na otázky súvisiace so zmenenými podmienkami v tzv. postintegračnom období – či už ide o teoretickú analýzu úlohy SR v medzinárodných vzťahoch z pozície malého štátu EÚ, vzťahy EÚ (a v jej rámci i SR) v kontexte svetovej politiky, alebo otázky súvisiace s ďalším prehľbovaním a rozširovaním kvalitatívnych i kvantitatívnych dimenzií EÚ – a to napr. práve aj na inštitucionálnej báze. Ostáva teda len dúfať, že zborník štúdií z tejto konferencie, ktorý usporiadatelia plánujú vydať, bude solídnu základnou základňou a posunom pre ďalší výskum danej problematiky.

Milena Sokolová